

VÄSTERGÖTLAND

Askims hd

Kållerød sn, nr 18 (RAÄ -65)
(nr 40 (Gbg.inv)

Backen 5¹ m fl

Hällkista, undersökt 1962

Inv.nr 48601:1 - 72

Göteborgs läns museum
Arkeologisk aktivrapport

Nr 1962:4

Rapport rör. undersökning av hällkista vid Kålleröd, Kållereds sockens fornlämning nr 40, Västergötland.

Hällkistans läge och beskrivning.

Hällkistan, vilken redan i befintligt skick visade sig tillhöra den flerrummiga typen, var belägen på sluttningen på en avsats vid västra sidan av Sagås på fastigheten Backen 5¹ m.fl. tillhörig mark, ca 79 m ö.h. Vid göteborgsinventeringen 1918 upptogs den som Kållereds sockens fornlämning nr 40. Området var helt bevuxet med enbärs- och hallonbuskar samt blåbärsris m.m. Först efter röjningen visade det sig att hällkistan var omgiven av en låg, praktiskt taget rund hög, som mätte 9 m i diam och ca 0,5 m i höjd. Dess yta var ojäm och särskilt i sydväst högre (0,7-0,8 m hög) än i övriga delar.

Kistan var starkt skadad. Den saknade ett flertal hällar i kammarans långväggar samt takstenar utom två, vilka fanns nedstörtade halvt stående i kistans västra ända (sten nr 8 och 9 på planen) (foto 1-4). De befintliga vägghällarna var till hälften synliga ovan högen. I kistans östra ända syntes toppen av en tvärhäll i norra väggen - del av skiljeväggen mellan kammare och förrum. Det var uppenbart att graven varit utsatt för plundringsgrävning. Den sistnämnda har av allt att döma ägt rum någon gång mellan 1880 och 1918. Enligt uppgift i arkeologiska museets arkiv lär kistan omkring år 1880 ha varit ganska väl bibehållen. Vid 1918 års inventering

befanns hällkistan i praktiskt taget samma skadade tillstånd som vid undersökningens början.

Undersökningstid och arbetskraft

Undersökningen utfördes av Göteborgs arkeologiska museum under tiden 30/7 - 23/8 1962. I arbetet, som leddes av undertecknad, deltog fil.stud. Stina Sandén, Jan Eric Sjöberg och tre arbetare från Göteborgs Makadam AB. Sammanlagd arbetstid: 316 arkeologtimmar, 465 grovarbetstimmar. Det undersökta området omfattade ca 75 m², dessutom kontrollerades dels med caterpillrar, dels genom provgröpar, ytterligare områden utanför gravhögen, sammanlagt ca 80 m². Dessa områden redovisas ej i denna rapport, eftersom proven ur fyndsynpunkt gav negativa resultat.

Undersökningen

Undersökningen av hällkistan började med att en profil i N-S och en i Ö-V riktning utlades. Därefter vidtog avtorvning samt friläggning av stenpackning. Redan före avtorvningen kunde i högens västra del skönjas ett par stora, flata hällar. Efter avtorvningen visade det sig att dylika förekom i ytterkanterna också i högens övriga delar, några ituslagna. I ruta F 12 (se översiktsplan) påträffades en stenflisa med spår av borrhål. En del av dessa hällar (om inte alla) är kistans utvräta takhällar.

Hällkistan var, som ovan nämnts, omgiven av en rund hög. Högfyllningen bestod av humusbemängd, grusblandad sand, som djupare ned övergick till gulbrun, grusblandad sand, och 0,75 - 0,10 m stora stonar. Den vanligaste stenstorleken varierade mellan 0,20 - 0,30 m. (Se plan och foto 5-6 samt pro-

filerna A-B, C-D). Fotkedja förekom inte.

Hällkistan var öst-västligt orienterad och bestod av en 4,6 m lång och ca 1,25 m bred (i östra ändan något smalare) kammare samt 1,5 m långt och 1,0 m brett (vid tvärväggen 0,7 m) förrum (alla innermått). Graven var anlagd i en åt väster sluttande grusbacke, med förrummet i den högre änden i öster. Som det framgår av ritningar samt fotografier bestod kammarens långväggar av i stort sett jämnhöga hällar. Somliga lutade något inåt, andra utåt (foto 7,9). Förrummets vägghällar var genomgående mindre och lägre än kammarens, likaså tvärväggens. Hällarnas storlek framgår tydligt av projektionsritningar av hällkistans norra och södra långväggar, varför några detaljerade måttuppgifter inte lämnas här.

Tvärväggen mellan kammaren och förrummet bestod av två olika höga hällar, vilka gick något om lott samt var huggna så att de tillsammans bildade nedre hälften av ett avlångt gavelhål (foto 11-13). Den södra hällen var tunnare och endast hälften så hög som den norra samt gjorde intryck av att vara avhuggen på mitten av gavelhålet. Om detta har inträffat i samband med eller efter kistans konstruktion, kunde inte avgöras. Däremot framgick det av undersökningen klart att det inte har något samband med den sentida skadegörelsen. Denna del av graven, där tvärväggen fanns, var nämligen oskadad och före undersökningen av förrummet syntes ingenting av gavelhålet. Någon skillnad i fyllningens karaktär i kammaren och förrummet kunde inte iakttagas utan övergången från det ena rummet till det andra var i detta avseende omärklig. Fyllningens karaktär vid gavelhålet framgår av foto 11-12.

Bland de ituslagna hällarna, som påträffades utanför hällkistan, eftersöktes den avslagna övre delen av gavelhåls-

hällen, men utan resultat.

Vid den yttre ingången till förrummet iakttog ingen häll, som kunde tänkas ha tjänstgjort som slutsten för stängning av densamma, däremot en samling klumpstenar. För övrigt fortsatte förrummets fyllning ända ut till den yttre ingången och eventuellt något utanför densamma (se profil C-D).

Vid borttagning av hügen kring graven framkom bakom vägg-hällarna i kammarens långsidor på ett flertal ställen lägre stödhällar. Också dessa ²liksom ³vägg-hällarna ¹var satta i nedgrävda gropar och på sedvanligt sätt kilade vid roten med flis och kullersten. Stödhällar förekom på ett par ställen även bakom förrummets öna (södra) vägg (foto 7).

Själva hällkistan var med undantag av förrummet och en obetydlig del av ^{praktiskt taget/}kammaren/^{utgrävd} till botten och delvis även djupare. Bakom kammarens norra långvägg nära väst ändan samt i hügens södra del framkom omedelbart under grästorven stonblandat grus respektive rödgul sand, blandad med småsten, som av allt att döma härrörde ur kistans inre och hade hamnat där i samband med plundringsgrävningen av kammaren. Lagerföljden i hügens södra del gav vid handen att kammarens innehåll huvudsakligen kastats ut bakom kistans södra långvägg. En indikation därtill torde också vara att i hügens södra del dels i ytan, dels strax under vegetationsskikten påträffades spridda brända ben, cornerade krukskrivor och en ituslagen hjärtformig pilspets.

Kammarens östligaste del (ca 0,5 m:s längd) intill tvärväggen mot förrummet samt förrummet var som nämnts helt intakt. Både den orörda delen av kammaren och förrummet hade under grästorven en 30-40 cm tjock fyllning bestående av humusbemängd grusblandad sand och sten. Närmast under torven framkom en

järn, vållagd stenpackning av sten i storlek 0,25 - 0,10 m, därunder huvudsakligen i storlek 0,15 - 0,07 m. Under det första stenlagret låg en liten tunn häll tvärs över förrummet (foto 8). I förrummets västra hälft förekom under det undre stenlagret gulbrun, starkt grusblandad sand; i kammarens östligaste del intill tvärväggen dock i stället grågul lerblandad sand. Därefter vidtog gul sand (se profil C-D). Gravens och förrummets ursprungliga botten vilade således på gulbrun, starkt grusblandad sand (se också profilerna A-B, E-F och G-H).

Fynden (foto 14)

1) I den tidigare utgrävda delen av kammaren påträffades endast ett föremål, en hjärtformig pilspets med urnupen bas. Denna låg i den djupast utgrävda delen av kammaren (fynd 37 på fyndplan och lista över karterade fynd). I kammarens östra, orörda del påträffades dels i fyllningens bottenskikt ett skifferhänge (fynd 2), dels i fyllningen i olika höjdlägen (se fyndplan och fyndförteckning samt profil C-D) en bärnstenspärla (fynd 1), ett fåtal keramikflagor (fynd 8-11), flintavslag med bearbetning (fynd 27, 31) samt kol (10 gr). Fynden låg således dels i och under stenpackningen i den humusbemängda grusblandade sanden, dels under detta lager i den gulbruna, starkt grusblandade sanden.

2) Också i förrummets fyllning påträffades ett fåtal föremål i olika höjdlägen: en bladformig pilspets med urnupen bas (fynd 30) och fyra avslag av flinta med bearbetning (fynd 29, 32, 33), däribland ett tunt skivavslag med flack retusch. Likaså påträffades bakom förrummets norra vägg en cornerad krukekärva (fynd 7) och några flintavslag med bearbetning (fynd 25, 26, 28).

3) I hügen påträffades förutom de fynd, som sannolikt härrör ur kammaran och låg högt, här och var i varierande höjdläge ett fåtal spånredskap samt ett större antal flintavslag med eller utan bearbetning.

Den keramik, som påträffades högt i hügen, bakom kammarans södra vägg, är av senneolitisk karaktär (fynd 15-19), detta gäller även de ockerade skärvor (fynd 12-14), som kom fram i hügens yttre, sydöstliga del.

Profilbeskrivning (jfr profilritningarna)

Profilerna visade följande lagerföljd:

A-B (tvärprofil genom hällkistans västra del; genom rutorna II 5 - II 7;5 mer eller mindre i ursprungligt skick, därefter avbrott respektive delvis omrörd genom plundringsgrävning).

1) Vegetationsskikt bestående av gräs- och blåbärs- m.m. torv. Det täckte praktiskt taget stenpackningen helt och hållet. Detta avlöstes utan bestämd gräns av

2) stenpackning i humusbenädd sand (i rutorna II 10 - II 12 i stället ljus rödgul grusblandad sand, sannolikt härrörande från kistan),

3) därunder gulbrun, starkt grusblandad sand med det understa stenlagret och

4) slutligen gul sand.

C-D (längsprofil genom graven; i ursprungligt skick endast vid kistans östra tvärvägg och i förrummet).

1) Vegetationsskikt som ovan, därefter

2) humusbenädd grusblandad sand med stenpackning (genomgående mindre stenstorlek än i hügen) och därunder

- 3) 1 förrummets yttre del gulbrun, starkt grusblandad sand;
i dess inre del samt i kammaren invid tvärväggen grågul ler-
blandad sand, samt slutligen
- 4) gul sand.

Fyndförteckning

KARTERADE FYND

INV. NR	art	ruta	nivå
48601: 1.	bärnstenspirala	K9	78,45
: 2.	hänge av skiffer, fragmentariskt	I9	78,24
: 3.	bryne? av skiffer	F11	-

Keramik:

: 4.	1 krukskärva, oornrad	I6	78,43
: 5.	5 krukskärvor, oornrade + flagor	L8	78,74
: 6.	2 " " " "	K9	78,38
: 7.	2 " " " " + "	L9	78,59
: 8.	2 " " " "	K10	78,42
: 9.	keramikflagor	K10	78,51
: 10.	"	K10	78,53
: 11.	"	I10	78,40
: 12.	1 krukskärva, oornrad	M12	78,31
: 13.	1 " , kantbit	M12	78,36
: 14.	1 " , "	M13	78,14
: 15.	1 " , oornrad	M11	78,60
: 16.	2 krukskärvor, oornrade	M11	78,60
: 17.	1 krukskärva, oornrad	G11	"1 torvlagret"
: 18.	1 " , "	G11	" "
: 19.	1 " , "	G10	" "
: 20.	(utgår)		

Flinta:

: 21.	spånkiv	I7	78,78
: 22.	snodaggad pilspets	M6	-
: 23.	avslag med bearbetning	M7	-
: 24.	" " " ? , evallat	M3	78,70

Plinta:

INV. nr	art	ruta	nivå
48601: 25.	avslag med bearbetning	L9	78,60
: 26.	"	L9	78,63
: 27.	" " "	K9	78,55
: 28.	" " " (spetsredskap)	M10	78,42
: 29.	" " "	L10	78,46
: 30.	pilspets med urnupen bas	K10	78,60
: 31.	avslag med bearbetning	K10	78,43
: 32.	" " "	L10	78,53
: 33.	2 avslag	L10	78,67
: 34.	skrapa	M12	78,36
: 35.	hjärtformad pilspets	I11	78,57
: 36.	spånniv	H11	78,71
: 37.	hjärtformad pilspets	H9	78,08
: 38.	spån med bearbetning	E13	77,87

Brända ben:

: 39. 8 gr (se fyndplan)

Kol:

: 40. kolkoncentration i östra delen av kistans södra hälft 78,51

EJ KARTERADE FYNDKeramik:

48601: 41.	1 krukskärva	H5	från sållet
: 42.	3 krukskärvor, varav 1 kantbit	H6	" "
: 43.	1 krukskärva	H7	" "
: 44.	1 "	H8	" "
: 45.	1 "	H11	" "
: 46.	1 Keramikflaga	I9	" "
: 47.	bränd lera, 7 bitar	K9	" "
: 48.	1 krukskärva	M6	" "

Flinta:

nr	art	ruta	nivå
48601 : 49.	avslag med bearbetning	F7	
: 50.	"	I10	
: 51.	tillslaget flintstycke	I13	från sållet
: 52.	flintstycke med bearbetning, ^{svallat}	K5	" "
: 53.	^{skärna} spår " "	K6	" "
: 54.	2 avslag	K9	
: 55.	eggfragment av skrapa	K12	" "
: 56.	avslag med bearbetning?	L12	" "
: 57.	2 avslag med "	L13	" "
: 58.	fragment av knuta och avslag	M9	" "
: 59.	avslag	M10	" "
: 60.	"	M12	" "
: 61.	" med bearbetning?	M13	" "

Dessutom tillvaratogs efter gallring nr:

: 62.	avslag med och utan spår av bearbetning, inne i kistan, ca 100 gr.	
: 63.	avslag, som ovan, från kistans förrum, ca 40 gr.	
: 64.	" " " " SV-kvadranten, " 130 "	
: 65.	" " " " SÖ- " " 125 "	
: 66.	" " " " NV- " " 10 "	
: 67.	" " " " NÖ- " " 300 "	

Av kol tillvaratogs:

: 68	från SÖ-kvadranten	10 gr.
: 69	" NV- "	2 "
: 70	" NÖ- "	6 "
: 71	" kistans norra hälft	1 "
: 72	" " förrum	3 "

Göteborg den 10 februari 1965

Lili Raelas

Bilagor: 14 fotografier
10 ritningar

Västergötland
Asklms hd
Kålered sn
nr 40
HÄLKISTA

B 3636
Negr 5462

1. Utsikt över hälkistans terrängläge. Från ö.
Kista n syns t.h. om bildens mitt.

Västergötland

Askims hd

Kållereds sn nr 40

HÄLLKISTA

B 3637

2. Utsikt över hällkistans terrängläge. Från SÖ.

Neg. 5460

B 3638

3. Hällkistan efter röjning, Från Ö.

Neg. 5464

Foto: L. Kaelas
hösten 1962

Västergötland
Askims hd
Kållereds sn nr 40

HÄLLKISTA

B 3639

NEG: 5467

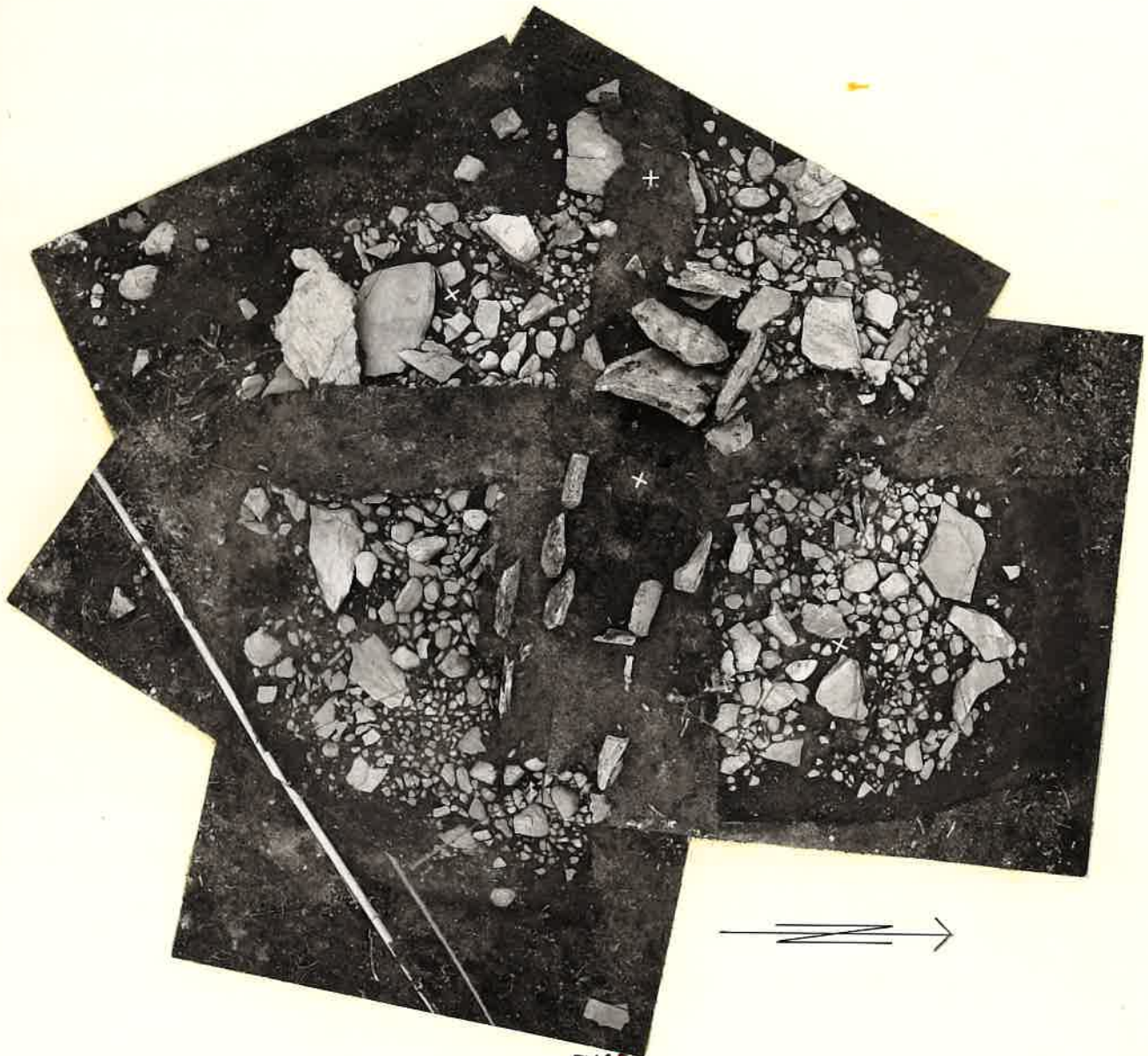
4. Lodfoto av hällkistan
före undersökningen

Foto: L. Kaelas
hösten 1962

HÄLLKISTA

Kållered sn, nr 40

Askims hd, Västergötland

NEG. NR 5468

B3640

5. Högens stenpackning efter rengöring. Lodfoto.

Foto: L.Kaelas

hösten 1962

Västergötland
Askims hd
Kållereds sn nr 40

HÄLLKISTA

6. Profil B1-B2. Från Ö.

Foto: L. Kaelas
hösten 1962

Västergötland

Askims hd

Kållereds sn nr 40

HÄLLKISTA

B 3642

7. Stenpackningen i kistans förrum till
hälften framtagen. Från SÖ.

Neg. 5477

Foto: L. Kaelas
hösten 1962

HÄLLKISTA

Kållerød sn, nr 40

Askims hd, Västergötl.

NEG. NR 5481

B 3643

8. Stenpackningen i kistans förrum till hälften borttagen.
Från Ö.

Foto: L.Kaelas

hösten 1962

HÄLLKISTA

Kållered sn, nr 40

Askims hd, Västergötl.

7. Kistans förrum helt utgrävt.

Foto från Ö.

B 3644

NEG. NR 5484

10.

Detalj av ovanstående.

Foto från Ö.

B 3645

NEG. NR 5485

Foto: L.Kaelas

hösten 1962

Västergötland
Askims hd
Kållered sn nr 40

HÄLLKISTA

negrn 5486

B 3646

// Gavelhålstenarna (sten 3 och 34)
från Ö.

negrn 5487

B 3647

// Gavelhålstenarna med stenpackningen
över sten 34. Från Ö.

HÄLLKISTA

Kållered sn, nr 40

Askims hd, Västergötl.

B3648

NEG.NR 5488

13. Gavelhållshällarna (nr 3 och 34) sedda
från V

Foto: L.Kaelas

hösten 1962

Västergötland

Askims hd

Kållered sn nr 40

Backen 5¹ m.fl.

14. Fynd från hällkista

JE. Sjöberg
Foto Brändström-1963

Neg. 8:5444

D 939

VÄSTERGÖTLAND

Askims hd

Källered sn, nr 18 (RAÄ-65)

(nr 40 Gbgsinv)

Backen 5¹ m fl

Hällkista, undersökt 1962

inv.nr 48601:1 - 72

Planer och profiler

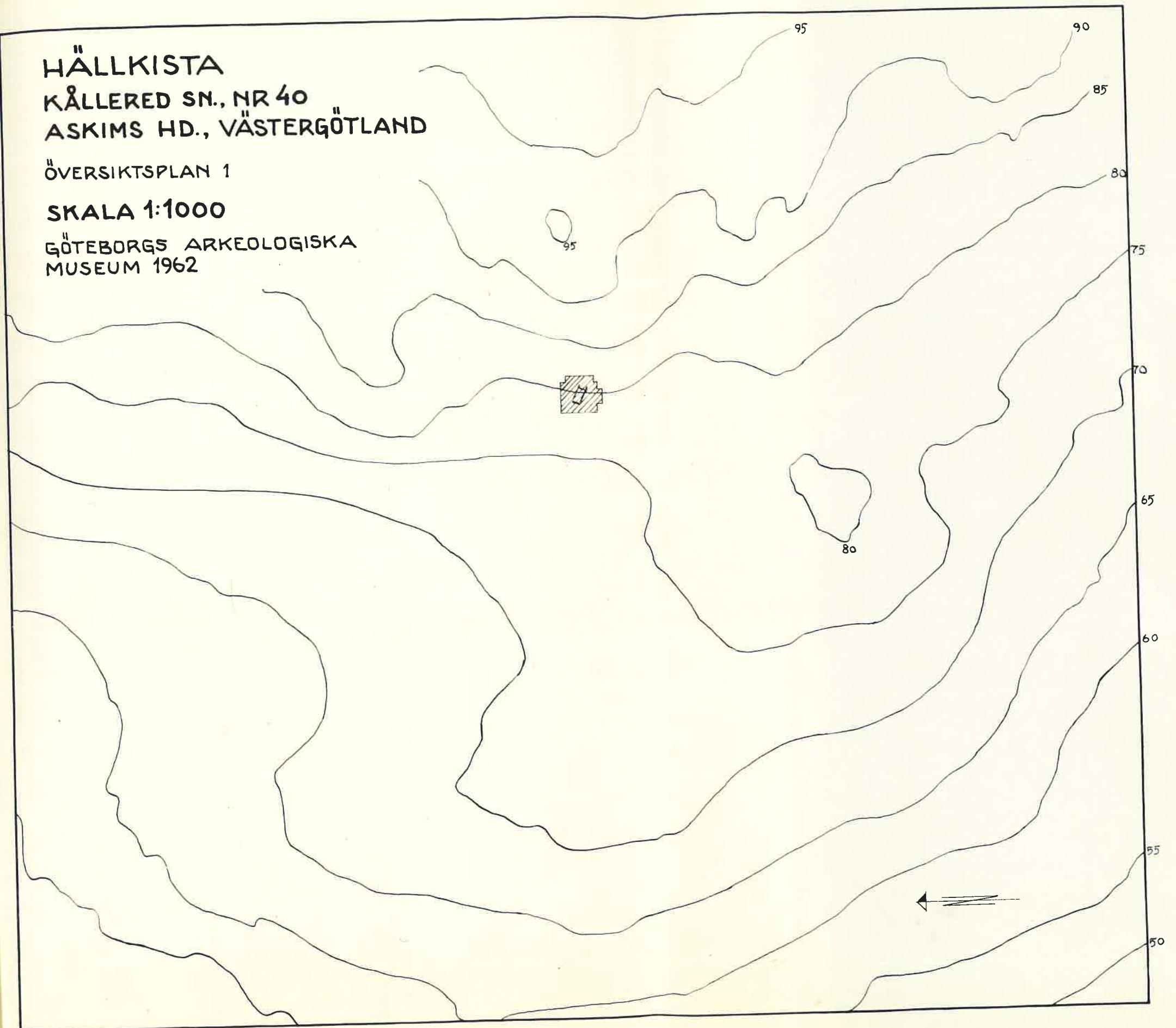
PLANER

HÄLLKISTA
KÅLLERED SN., NR 40
ASKIMS HD., VÄSTERGÖTLAND

ÖVERSIKTSPLAN 1

SKALA 1:1000

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA
MUSEUM 1962

"JÄLLKISTA

ÅLLERED SN., NR 40

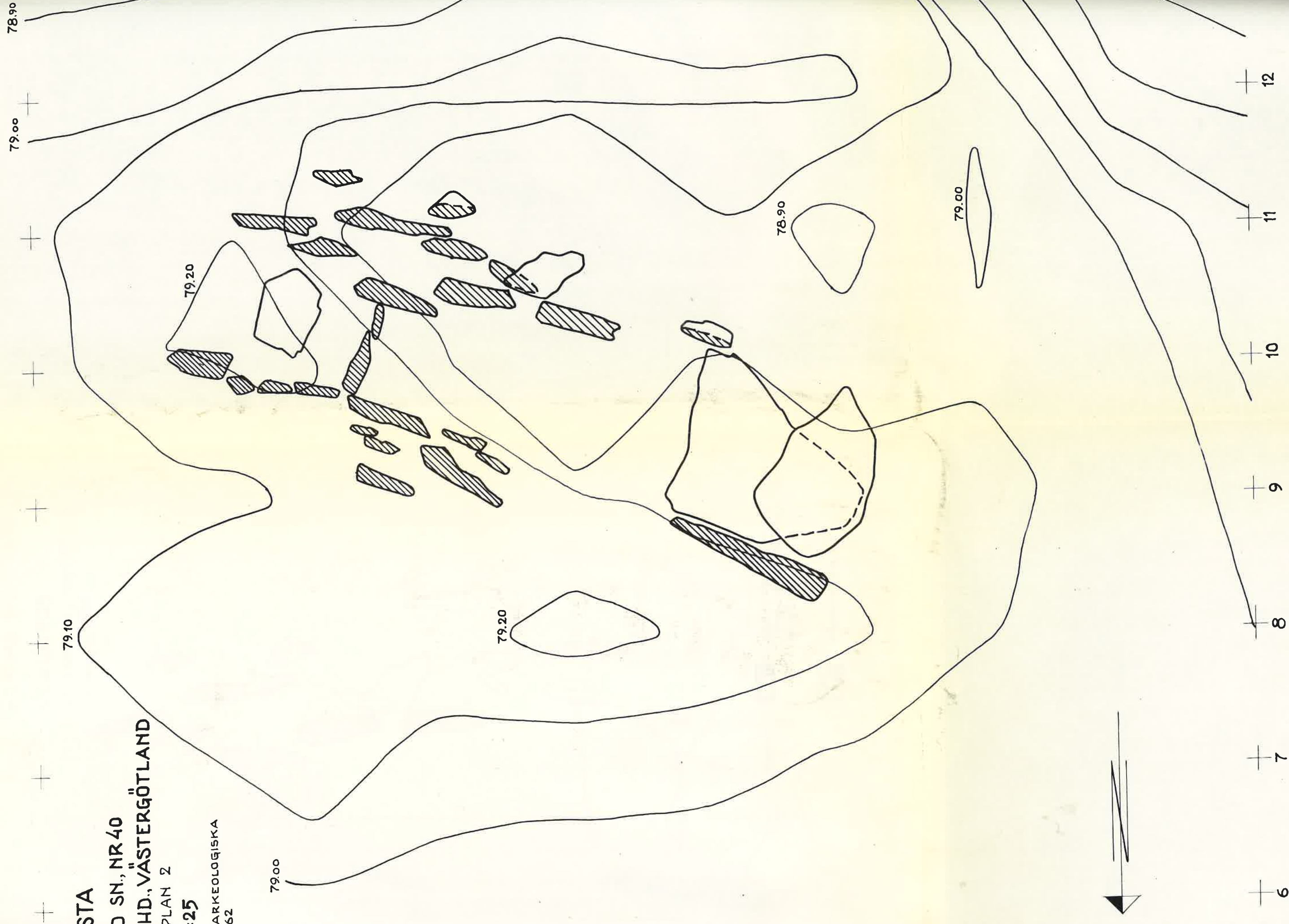
SKIMS HD., "VÄSTERGÖTLAND

VERSIKTSPLAN 2

KALA 1:25

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA

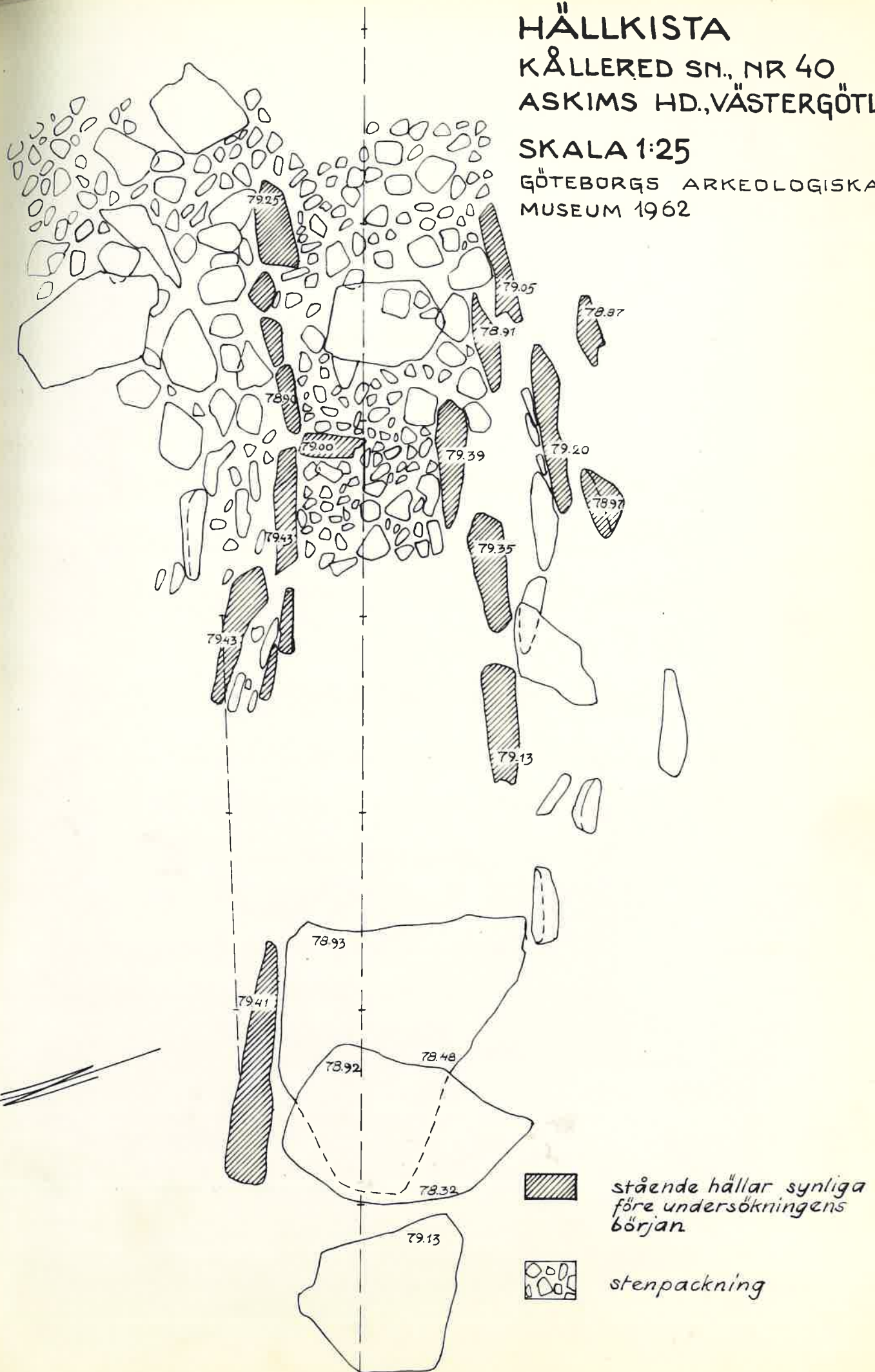
MUSEUM 1962

HÄLLKISTA
KÅLLERED SN., NR 40
ASKIMS HD., VÄSTERGÖTL.

SKALA 1:25

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA
MUSEUM 1962

HÄLLKISTA

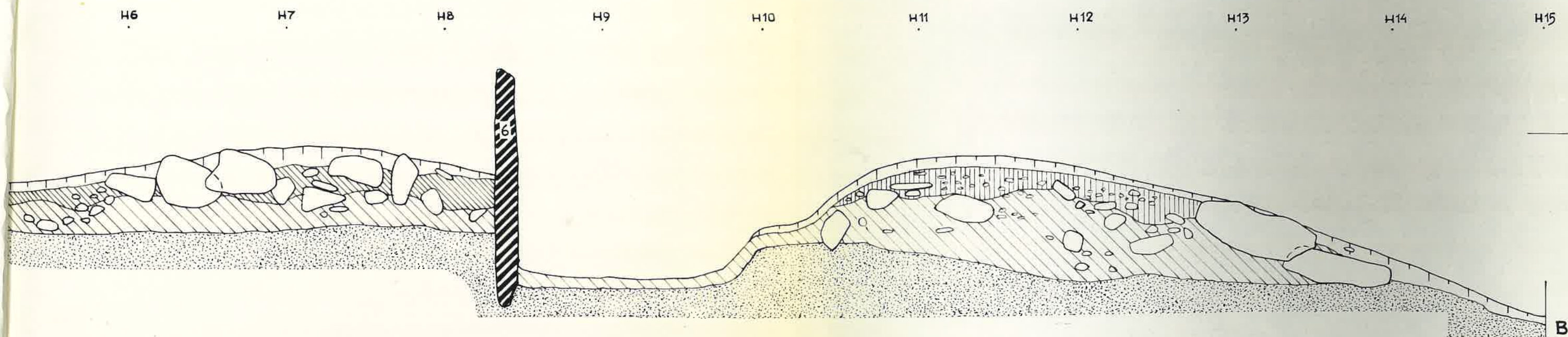
KÅLLERED SN., NR 40

ASKIMS HD., VÄSTERGÖTLAND

PROFIL A-B

SKALA 1:25

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

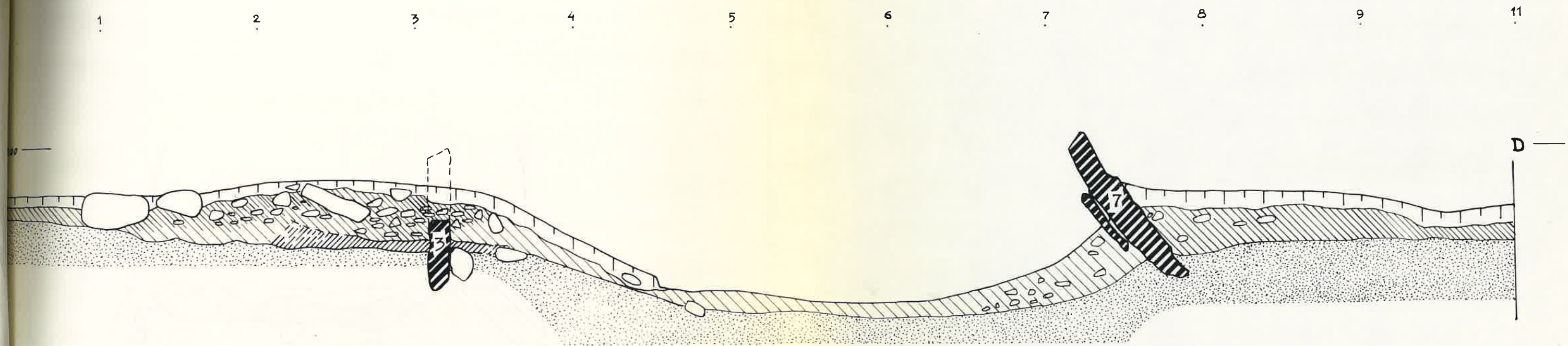
- vegetationsskikt
- humusbemängd sand
- gulbrun, starkt grusblandad sand
- ljus rödgul grusblandad sand
- gul sand

HÄLLKISTA
KÅLLERED SN., NR 40
ASKIMS HD., VÄSTERGÖTLAND

PROFIL C-D

SKALA 1:25

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

- vegetationsskikt
- humusbemängd grusblandad sand
- gulbrun, starkt grusblandad sand
- grågul lerblandad sand
- gul sand

HÄLLKISTA

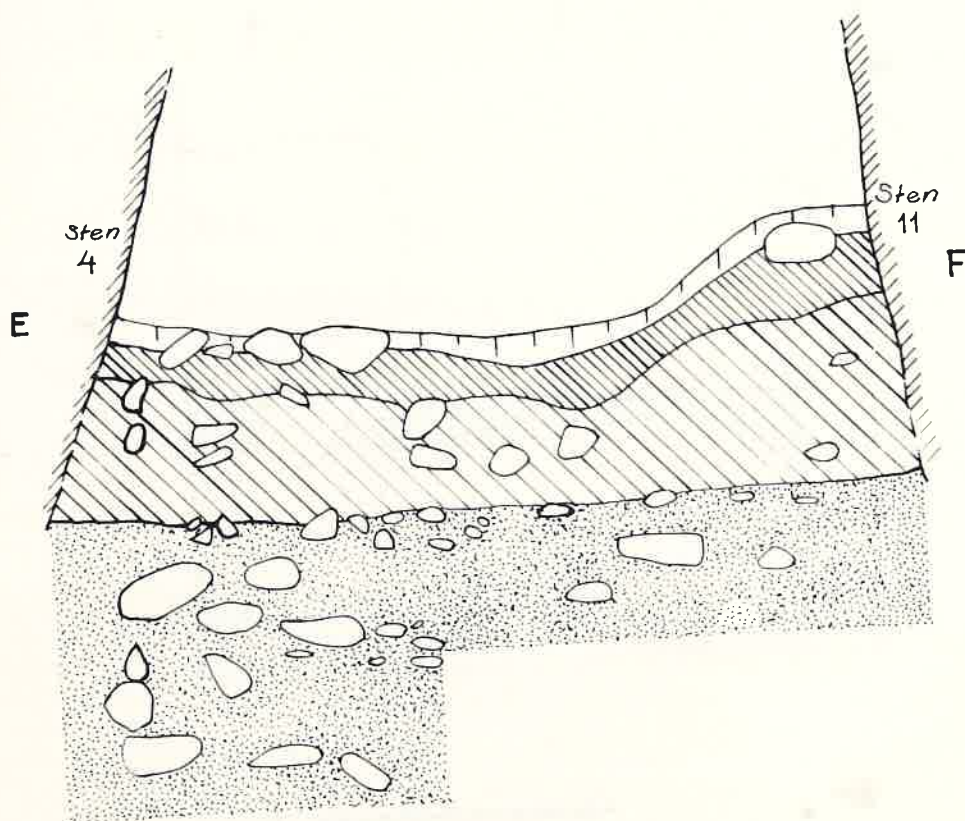
KÅLLERED SN., NR 40

ASKIMS HD., VÄSTERGÖTLAND

PROFIL E-F

SKALA 1:10

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

- vegetationsskikt
- humusbemängd grusblandad sand
- gulbrun, starkt grusblandad sand
- gul sand

HÄLLKISTA

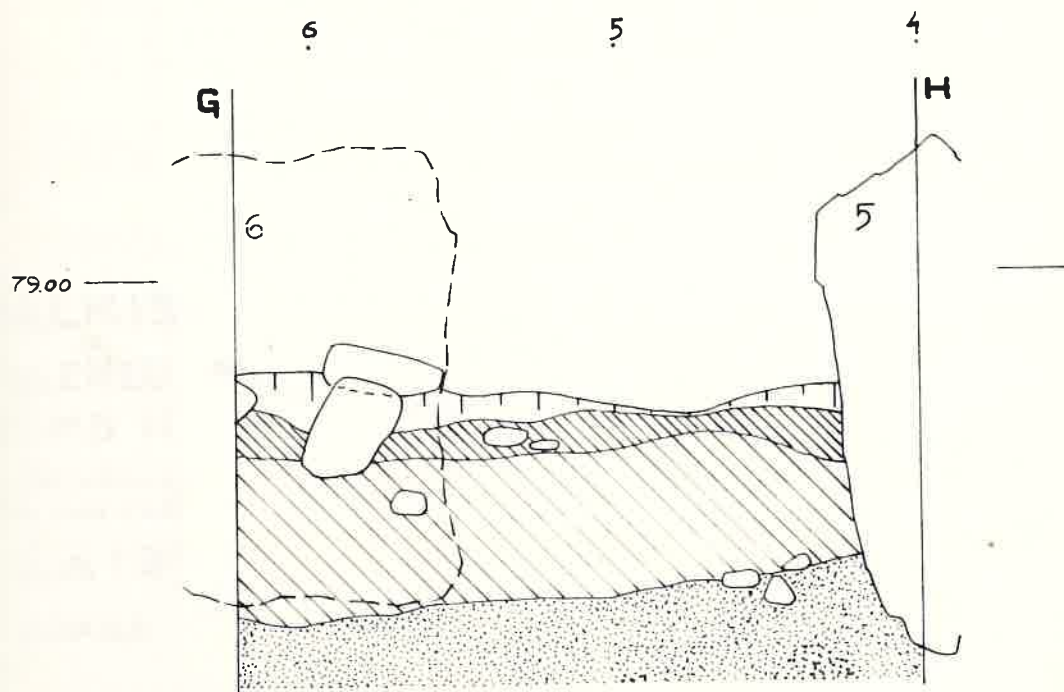
KÅLLERED SN., NR 40

ASKIMS HD., VÄSTERGÖTLAND

PROFIL G-H

SKALA 1:25

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

vegetationsskikt

humusbemängd grusblandad sand

gulbrun, starkt grusblandad sand

gul sand

7

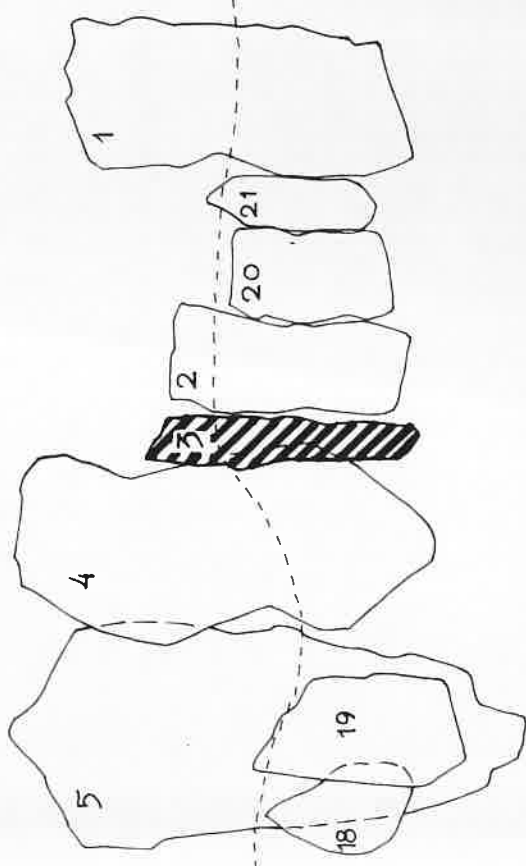
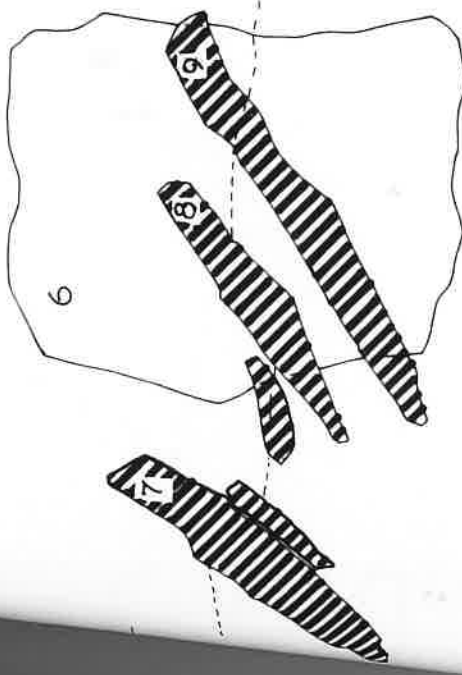
6

5

4

3

2

LLKISTA

LERED SN., NR 40

MS HD., VÄSTERGÖTLAND

DE HÄLLAR I KISTANS NORRA SIDA
A INNIFRÅN KISTAN

ALA 1:25

EBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

markytan före undersökningen,
på kistans norra utsida

genomskurna hällar

ALLKISTA

LLERED SN. NR 40

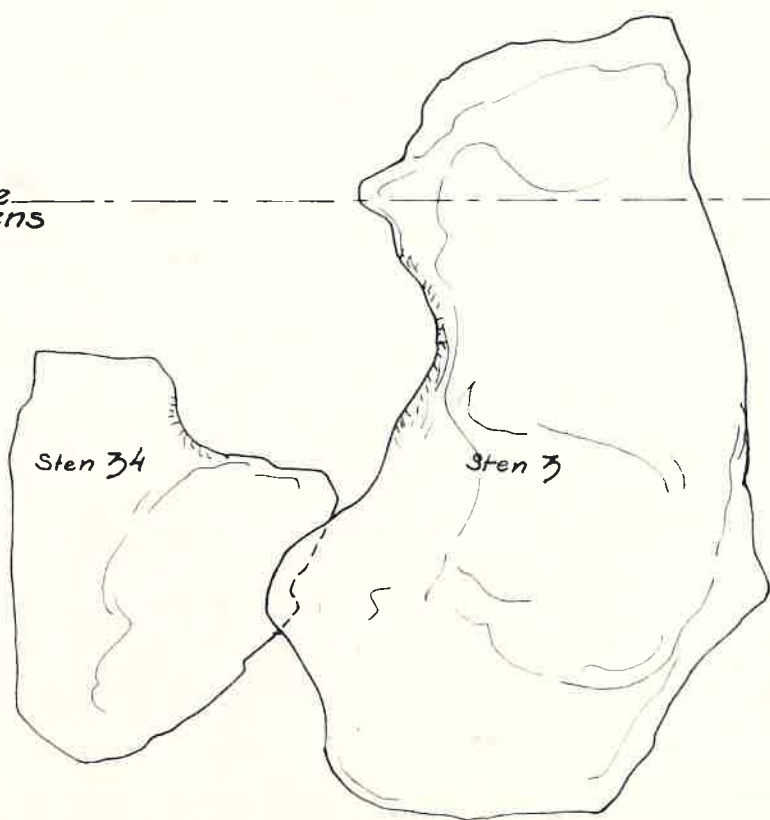
KIMS HD, VÄSTERGÖTLAND

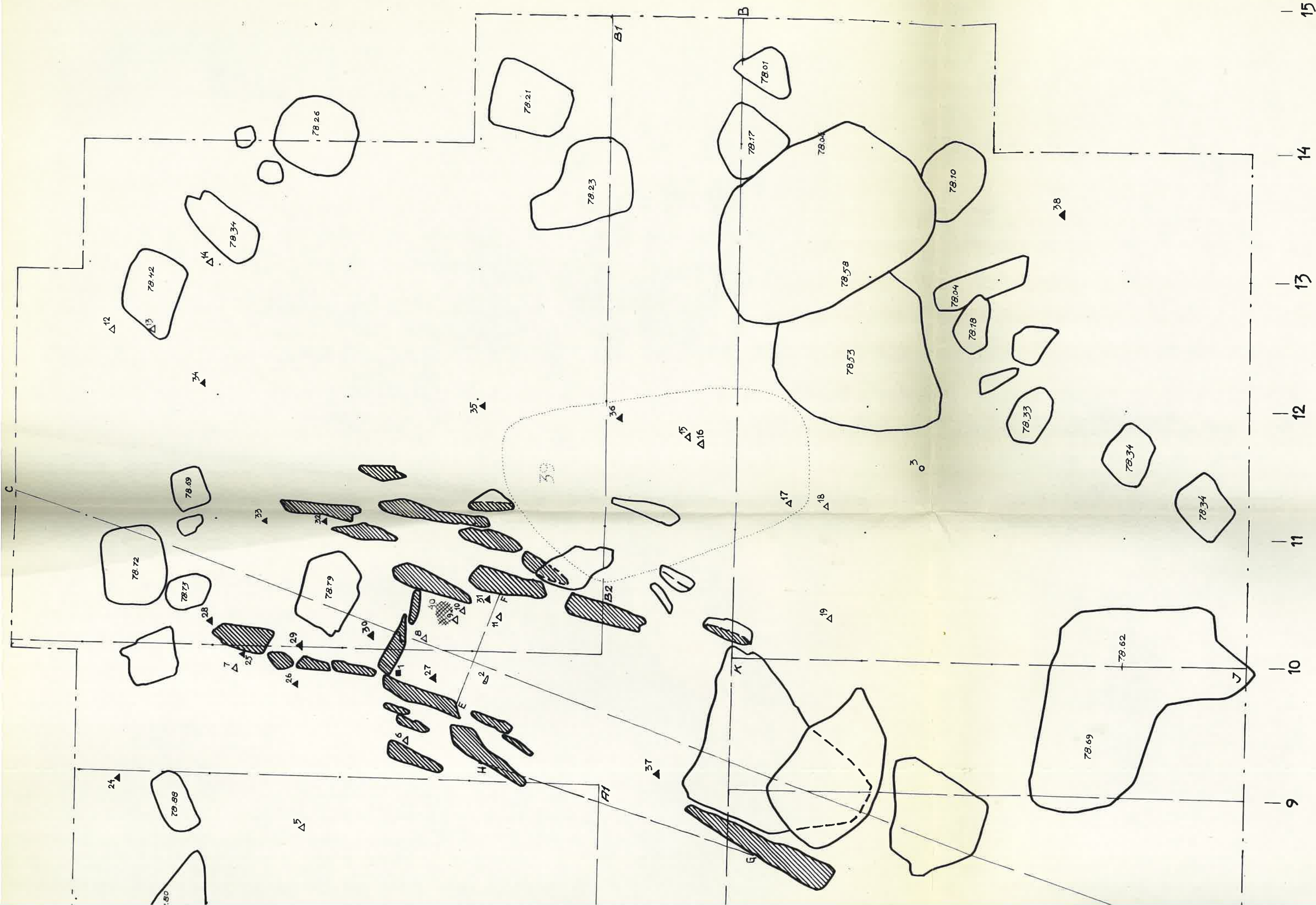
LHÅLSTENARNA MELLAN KAMMAREN
FÖRRUMMET. FRÅN Ö.

ALA 1:10

EBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM 1962

kytan före
söknings
m

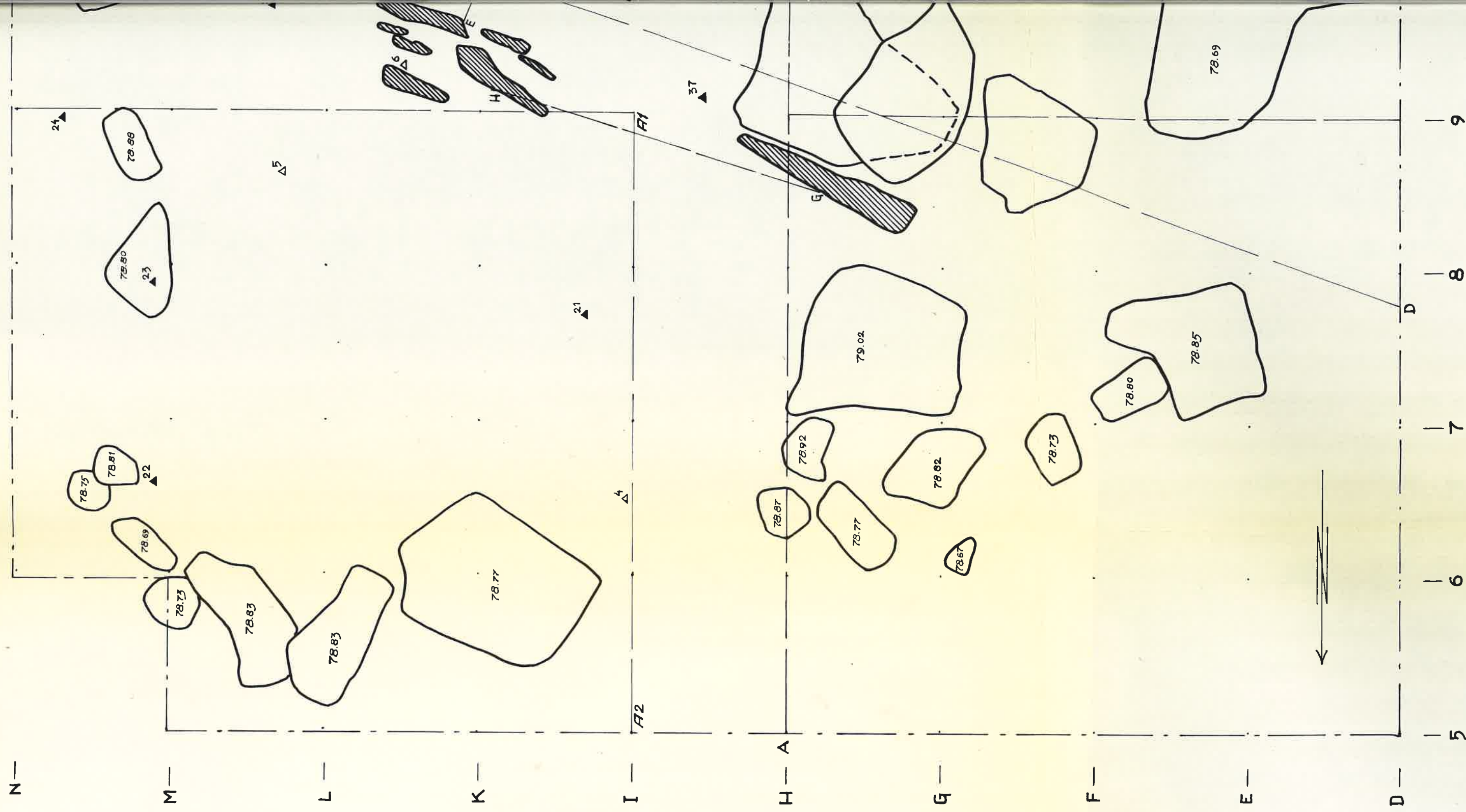

LLKISTA LERED SN., NR 40 IMS HD., VÄSTERGÖTLAND

PLAN

LA 1:25

BORGS ARKEOLOGISKA
MUSEUM 1962

ÄRNSTEN
ERAMIK
INTA
KIFFER
KIFFERHÄNGE
TTERGRÄNS FÖR BRÅNDA BEN
ÅENDE HÄLLAR I KISTANS
ONSTRUKTION
ROFIL
RÄNS FÖR UNDERSÖKT OMRÅDE
OLKONCENTRATION